ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

18. května 2006 *

Ve věci C-397/03 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 Statutu Soudního dvora, podaný dne 19. září 2003,

Archer Daniels Midland Co., se sídlem v Decatur (Spojené státy),

Archer Daniels Midland Ingredients Ltd, se sídlem v Erith (Spojené království),

zastoupené C. O. Lenzem, Rechtsanwalt, E. Batchelorem, jakož i L. Martin Alegi a M. Garcia, solicitors, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

účastnice řízení podávající opravný prostředek (navrhovatelky),

* Jednací jazyk: angličtina.

přičemž další účastnicí řízení je:

Komise Evropských společenství, zastoupená R. Lyalem, jako zmocněncem, ve spolupráci s J. Flynnem, QC, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení P. Jann, předseda senátu, K. Schiemann, N. Colneric (zpravodaj), E. Juhász a E. Levits, soudci,

generální advokát: A. Tizzano,
vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 18. listopadu 2004,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 7. června 2005,

vydává tento

Rozsudek

1 Svým kasačním opravným prostředkem se společnost Archer Daniels Midland Co. (dále jen „ADM Company") a její evropská dceřiná společnost, Archer Daniels Midland Ingredients Ltd (dále jen „ADM Ingredients"), domáhají zrušení rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 9. července 2003, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise (T-224/00, Recueil, s. II-2597, dále jen „napadený rozsudek"), v rozsahu v němž tento rozsudek zamítá jejich žaloby směřující k částečnému zrušení rozhodnutí Komise 2001/418/ES ze dne 7. června 2000, v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/36.545/F3 – Aminokyseliny) (Úř. věst. 2001, L 152, s. 24, dále jen „sporné rozhodnutí").

2 Soud napadeným rozsudkem zejména snížil pokutu uloženou společně a nerozdílně ADM Company a ADM Ingredients a z převážné části zamítl žaloby směřující ke zrušení sporného rozhodnutí.

Právní rámec

3 Článek 7 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen la EÚLP), nazvaný „Uložení trestu jen na základě zákona", ve svém odstavci 1 stanoví:

„Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu."

4 Podle článku 4 protokolu č. 7 EÚLP, nazvaného „Právo nebýt souzen nebo potrestán dvakrát":

„1. Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

[...]

3. Od tohoto článku nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy".

5 Článek 15 odst. 2 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, prvního nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3), stanoví:

„Komise může podnikům nebo sdružením podniků uložit rozhodnutím pokuty ve výši od 1 000 do 1 000 000 zúčtovacích jednotek nebo v částce tuto výši přesahující,

ale nepřesahující 10% obratu dosaženého v předchozím účetním roce všemi podniky, které se na porušení podílely, a pokud úmyslně nebo z nedbalosti:

a) poruší čl. [81] odst. 1 a článek [82] Smlouvy, [...]

[...]

Při stanovení výše pokuty se bere v úvahu závažnost a trvání daného porušení."

6 Sdělení Komise nazvané „Pokyny o metodě stanovování pokut udělených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO" (Úř. věst. C 9, s. 3, dále jen „pokyny"), uvádí zejména:

„Zásady uvedené v [...] pokynech by měly zajistit průhlednost a nestrannost rozhodnutí Komise, jak pokud jde o podniky, tak o Soudní dvůr, při zachování volnosti rozhodování svěřené Komisi příslušnými právními předpisy udělovat pokuty v rozsahu 10% celkového obratu podniků. Tato volnost se však musí řídit koherentní a nediskriminační politikou, která je v souladu s cíli sledovanými při ukládání sankcí za porušování pravidel hospodářské soutěže.

Nová metoda stanovování výše pokuty se bude řídit následujícími pravidly, která vycházejí ze základní částky, jež bude zvýšena s ohledem na přitěžující okolnosti, nebo snížena s ohledem na polehčující okolnosti."

7 Podle bodu 1 A čtvrtého a šestého pododstavce pokynů:

„Bude rovněž nezbytné brát v úvahu, zda původci protiprávních jednání skutečně měli hospodářskou možnost způsobit významnou škodu jiným hospodářským subjektům, zejména pak spotřebitelům, a určit výši pokuty na úrovni, která zajistí její dostatečně odstrašující účinek.

[...]

Pokud se protiprávní jednání týká několika podniků (např. kartelů), mohlo by v některých případech být nezbytné zvážit částky určené uvnitř každé ze tří výše uvedených kategorií, aby se brala v úvahu specifická váha, a tedy skutečný dopad protiprávního jednání každého podniku na hospodářskou soutěž, zejména pokud existuje značný nepoměr ve velikosti podniků, které se dopustily protiprávního jednání stejného typu."

Skutkový základ sporu

8 Skutkový základ žaloby podané k Soudu je v napadeném rozsudku uveden následujícím způsobem:

„1 Žalobkyně [ADM Company] a její evropská dceřiná společnost [ADM Ingredients] působí v odvětví zpracování obilnin a olejnatých semen. Na trh s lyzinem vstoupily v roce 1991.

2 Lyzin je hlavní aminokyselinou používanou pro nutriční účely v krmivech pro zvířata. Syntetický lyzin se používá jako přísada v krmivech, která neobsahují dostatečné množství přírodního lyzinu, například v obilninách, aby se umožnilo výživářům sestavit režimy na základě proteinů, které odpovídají potřebám výživy zvířat. Krmiva, do kterých je lyzin doplněn, mohou rovněž nahradit krmiva, která obsahují dostatečné množství přírodního lyzinu, jako je sója.

3 V roce 1995 byly v důsledku tajného šetření vedeného Federal Bureau of Investigation (FBI) ve Spojených státech prohledány prostory vícero podniků působících na trhu s lyzinem. V měsících srpnu a říjnu 1996 byly ADM Company, jakož i společnosti Kyowa Hakko Kogyo Co. Ltd (dále jen ‚Kyowa'), Sewon Corp. Ltd, Cheil Jedang Corp. (dále jen ‚Cheil') a Ajinomoto Co. Inc. obviněny americkými orgány z uzavření kartelové dohody, která spočívala ve stanovení cen lyzinu a rozdělení si objemu prodeje tohoto produktu v období mezi červnem 1992 a červnem 1995. V návaznosti na dohody uzavřené s americkým Ministerstvem spravedlnosti uložil soud, kterému byla věc předložena, těmto podnikům pokuty, a sice pokutu 10 milionů amerických dolarů (USD) pro Kyowa Hakko Kogyo a Ajinomoto, pokutu 70 milionů USD pro ADM Company a pokutu 1,25 milionů USD pro Cheil. Výše pokuty uložené Sewon Corp. dosahovala podle této společnosti 328 000 USD. Kromě toho byli tři vedoucí pracovníci ADM Company za svou úlohu v kartelové dohodě odsouzeni k trestům odnětí svobody a pokutám.

4 V červenci 1996 společnost Ajinomoto navrhla na základě sdělení Komise 96/C 207/04 o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod (Úř. věst.

1996, C 207, s. 4, dále jen ‚sdělení o spolupráci') Komisi, že s ní bude spolupracovat při prokázání existence kartelu na trhu s lyzinem a jeho účinků v Evropském hospodářském prostoru (EHP).

5 Dne 11. a 12. června 1997 Komise provedla šetření na základě čl. 14 odst. 3 nařízení č. 17 [...] v evropských prostorách ADM Company a Kyowa Hakko Europe GmbH. V důsledku těchto šetření Kyowa Hakko Kogyo a Kyowa Hakko Europe projevily přání spolupracovat s Komisí a poskytly jí určité informace, týkající se zejména časového sledu setkání mezi výrobci lyzinu.

6 Dne 28. července 1997 zaslala Komise na základě článku 11 nařízení č. 17 žádosti o informace společnostem ADM Company a ADM Ingredients, Sewon Corp. a její evropské dceřiné společnosti Sewon Europe GmbH (dále společně jen ‚Sewon'), jakož i Cheil, které se týkaly jejich chování na trhu s aminokyselinami a setkání v rámci kartelové dohody identifikovaných v těchto žádostech. Poté, co Komise v dopise ze dne 14. října 1997 těmto společnostem připomněla, že neodpověděly na její žádosti, odpověděla ADM Ingredients na žádost Komise týkající se trhu s lyzinem. ADM Company neodpověděla vůbec.

7 Dne 30. října 1998, na základě informací, které jí byly sděleny, Komise zaslala ADM Company a ADM Ingredients (dále společně jen ‚ADM') a dalším dotyčným podnikům, a sice Ajinomoto a její evropské dceřiné společnosti Eurolysine SA (dále společně jen ‚Ajinomoto'), Kyowa Hakko Kogyo a její evropské dceřiné společnosti Kyowa Hakko Europe (dále společně jen ‚Kyowa'), Daesang Corp. (dříve Sewon Corp.) a její evropské dceřiné společnosti Sewon Europe a Cheil oznámení námitek pro porušení čl. 81 odst. 1 ES a čl. 53 odst. 1 Dohody o EHP (dále jen ‚Dohoda o EHP'). Ve svém oznámení námitek Komise

těmto podnikům vytýkala, že určovaly ceny lyzinu v EHP, jakož i prodejní kvóty pro tento trh a že si vyměňovaly informace o svém objemu prodeje od měsíce září 1990 (Ajinomoto, Kyowa a Sewon), března 1991 (Cheil) a června 1992 (ADM) až do června 1995. Po obdržení toho oznámení námitek žalobkyně informovaly Komisi, že nezpochybňují věcnou správnost skutkových zjištění.

8 Po vyslechnutí dotyčných podniků dne 1. března 1999 jim Komise dne 17. srpna 1999 zaslala doplňující oznámení námitek, které se týkalo délky trvání kartelové dohody a ve kterém dospěla k závěru, že Ajinomoto, Kyowa a Sewon se účastnily na kartelové dohodě nejpozději od června 1990, Cheil nejpozději od začátku roku 1991 a žalobkyně od 23. června 1992. Žalobkyně odpověděly na toto doplňující oznámení námitek dne 6. října 1999, přičemž potvrdily, že nezpochybňují věcnou správnost vytýkaných skutkových zjištění.

9 V průběhu řízení přijala Komise [sporné] rozhodnutí. [Toto rozhodnutí] bylo oznámeno žalobkyním dopisem ze dne 16. června 2000.

10 [Sporné rozhodnutí] zahrnuje následující ustanovení:

‚Článek 1

[ADM Company] a její evropská dceřiná společnost [ADM Ingredients], Ajinomoto Company Incorporated a její evropská dceřiná společnost Eurolysine SA, Kyowa Hakko Kogyo Company Limited a její evropská dceřiná společnost Kyowa Hakko Europe GmbH, Daesang Corporation a její evropská dceřiná

společnost Sewon Europe GmbH, jakož i [Cheil] porušily čl. 81 odst. 1 Smlouvy o ES a čl. 53 odst. 1 Dohody o EHP tím, že se účastnily na dohodách o cenách, objemu prodeje a výměně individuálních informací o objemu prodeje syntetického lyzinu, které pokrývaly celý EHP.

Délka trvání protiprávního jednání byla následující:

a) v případě [ADM Company] a [ADM Ingredients]: od 23. června 1992 do 27. června 1995;

b) v případě Ajinomoto Company Incorporated a Eurolysine SA: nejpozději od července 1990 do 27. června 1995;

[...]

Článek 2

Podnikům uvedeným v článku 1 se z důvodu protiprávního jednání konstatovaného v uvedeném článku ukládají následující pokuty:

a) [ADM Company] a

[ADM Ingredients]

(odpovědným společně a nerozdílně) pokuta ve výši: 47 300 000 eur

b) Ajinomoto Company Incorporated a

Eurolysine SA

(odpovědným společně a nerozdílně) pokuta ve výši: 28 300 000 eur

[...]'

11 Pro účely stanovení výše pokut uplatnila Komise ve [sporném rozhodnutí] metodu uvedenou v pokynech [...], jakož i sdělení o spolupráci.

12 Zaprvé, základní částka pokuty stanovená na základě závažnosti a délce trvání protiprávního jednání byla, co se týče ADM, stanovena na 39 milionů eur. Co se týče Ajinomoto, Kyowa, Cheil a Sewon byla základní částka pokuty stanovena na 42, 21, 19,5 a 21 milionů eur (bod 314 odůvodnění [sporného rozhodnutí]).

13 Při stanovení výchozí částky pokut určené na základě závažnosti protiprávního jednání měla Komise nejdříve za to, že se dotyčné podniky dopustily velmi závažného protiprávního jednání s ohledem na jeho povahu, skutečný dopad na trh s lyzinem v EHP a velikost relevantního zeměpisného trhu. Protože se Komise dále na základě jejich celkových obratů uskutečněných v průběhu posledního roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání, domnívala, že existuje značný nepoměr ve velikosti podniků, které se dopustily protiprávního jednání, přistoupila k rozdílnému zacházení. V důsledku toho byla výchozí

částka pokut stanovena na 30 milionů eur pro ADM a Ajinomoto a na 15 milionů eur pro Kyowa, Cheil a Sewon (bod 305 odůvodnění [sporného rozhodnutí]).

14 Za účelem zohlednění délky trvání protiprávního jednání, kterého se dopustil každý z podniků a za účelem stanovení základní částky jejich příslušné pokuty byla takto stanovená výchozí částka zvýšena o 10% za rok, to znamená zvýšení o 30% pro ADM a Cheil a o 40% pro Ajinomoto, Kyowa a Sewon (bod 313 odůvodnění [sporného rozhodnutí]).

15 Zadruhé, z důvodu přitěžujících okolností byly základní částky pokut uložených ADM a Ajinomoto zvýšeny o 50% pro každou z nich, to znamená o 19,5 milionů eur pro ADM a 21 milionů eur pro Ajinomoto, z důvodu, že tyto podniky hrály vedoucí úlohu v protiprávním jednání (bod 356 odůvodnění [sporného rozhodnutí]).

16 Zatřetí, z důvodu polehčujících okolností Komise snížila o 20% zvýšení použité z důvodu délky trvání protiprávního jednání na Sewon, a to z důvodu, že tento podnik hrál od začátku roku 1995 v kartelové dohodě pasivní úlohu (bod 365 odůvodnění [sporného rozhodnutí]). Komise kromě toho snížila o 10% základní částky pokut každého z dotyčných podniků z důvodu, že všechny po prvních zásazích veřejného orgánu ukončily protiprávní jednání (bod 384 odůvodnění [sporného rozhodnutí]).

17 Začtvrté, Komise provedla ‚podstatné snížení' výše pokut ve smyslu bodu D sdělení o spolupráci. Z tohoto titulu Komise poskytla Ajinomoto a Sewon 50% snížení výše pokuty, která by jim byla uložena, pokud by nespolupracovaly,

Kyowa a Cheil snížení o 30% a konečně ADM snížení o 10% (body 431, 432 a 435 odůvodnění [sporného rozhodnutí]).“

Žaloba k Soudu a napadený rozsudek

9 Dne 25. srpna 2000 navrhovatelky podaly proti spornému rozhodnutí žalobu k Soudu.

10 Ve své žalobě navrhovaly zrušení tohoto rozhodnutí, které jim ukládalo pokutu, nebo snížení pokuty uložené tímto rozhodnutím.

11 V napadeném rozsudku Soud:

— stanovil pro žalobkyně společně a nerozdílně výši uložené pokuty na 43 875 000 eur;

— zamítl žalobu ve zbývající části;

— uložil žalobkyním nést vlastní náklady řízení, jakož i tři čtvrtiny nákladů řízení vynaložených Komisí Evropských společenství a této uložil nést čtvrtinu vlastních nákladů řízení.

Návrhová žádání účastnic řízení před Soudním dvorem

12 Navrhovatelky navrhují, aby Soudní dvůr:

— zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž Soud zamítl jejich žalobu podanou proti spornému rozhodnutí;

— zrušil článek 2 sporného rozhodnutí v rozsahu, v němž se týká ADM;

— podpůrně, co se týče druhé odrážky, změnil článek 2 sporného rozhodnutí za účelem snížení nebo zrušení pokuty uložené ADM;

— podpůrně, co se týče druhé a třetí odrážky, vrátil věc Soudu, aby o ní rozhodl v souladu s právním názorem uvedeným v rozsudku Soudního dvora;

— v každém případě uložil Komisi nést vlastní náklady řízení, jakož i náklady řízení vynaložené ADM ohledně řízení před Soudem a Soudním dvorem.

13 Komise navrhuje, aby Soudní dvůr:

— zamítl kasační opravný prostředek;

— uložil navrhovatelkám náhradu nákladů řízení.

Vznesené důvody kasačního opravného prostředku

14 Na podporu svého opravného prostředku vznáší navrhovatelky následující důvody:

— porušení zásady zákazu zpětné účinnosti tím, že bylo schváleno retroaktivní použití pokynů Komisí;

— porušení zásady rovnosti:

— schválením diskriminace provedené Komisí ohledně metody stanovování pokut použité na souběžná protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže, podle toho, zda tento orgán Společenství přijal své rozhodnutí před nebo po zveřejnění pokynů;

— schválením stejné výchozí částky pro pokutu uloženou ADM a pokutu uloženou Ajinomoto, přestože podíl Ajinomoto na trhu v EHP je téměř dvojnásobný než podíl ADM;

— porušení zásady *non bis in idem* rozhodnutím, že Komise nebyla povinna ani započítat pokuty zaplacené ADM jiným orgánům, co se týče stejných jednání, ani k nim přihlédnout;

— porušení povinnosti uvést odůvodnění:

— určením, že Komise nebyla povinna přihlédnout k pokutám zaplaceným ADM v třetích státech, přestože pokuta uložená Komisí je založena zejména na světovém obratu ADM, a tato je v důsledku toho sankcionována na základě svého obratu v členských státech, ve kterých již byly ADM pokuty uloženy;

— určením, že pokuta je rozumná bez ohledu na nesplnění povinnosti Komise přihlédnout k obratu ADM vztahujícímu se k lyzinu v EHP;

— zkreslení důkazů určením, že Komise prokázala existenci hospodářského vlivu, přestože tyto důkazy nepředstavují analýzu cenové úrovně v případě neexistence koluze, a tedy neukazují, že jsou ceny vyšší, než by byly v jiném případě;

— porušení zásady, podle které musí Komise dodržovat pravidla, které si sama uložila, tím, že bylo tomuto orgánu povoleno porušit pokyny;

— porušení zásady proporcionality, jak je vykládána Soudním dvorem a Soudem, zásady, podle které musí existovat určitý vztah mezi pokutami a relevantním obratem.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

K prvnímu důvodu opravného prostředku vycházejícímu z porušení zásady zákazu zpětné účinnosti

15 Svým prvním důvodem opravného prostředku navrhovatelky vytýkají Soudu, že tím, že schválil retroaktivní použití pokynů Komisí, porušil v bodech 39 až 61 napadeného rozsudku zásadu zákazu zpětné účinnosti.

16 Uplatňují, že pokuta by byla nižší než pokuta stanovená podle pokynů, pokud by byla sledována dřívější praxe.

17 V napadeném rozsudku Soud zamítl tuto výtku na základě úvahy, jejíž znění je stejné jako znění uvedené v rozsudcích téhož soudu, které vedly k vydání rozsudku Soudního dvora ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425).

18 V bodech 202 až 206 posledně uvedeného rozsudku Soudní dvůr shrnul argumentaci Soudu následovně:

„202 Soud nejprve právem podotkl, že zásada zákazu zpětné účinnosti trestních zákonů, zakotvená v článku 7 EÚLP jako základní právo, představuje obecnou právní zásadu Společenství, jejíž dodržování je nutné, jsou-li ukládány pokuty za porušení pravidel hospodářské soutěže, a že tato zásada vyžaduje, aby vyslovené sankce odpovídaly sankcím, jež byly stanoveny v době, kdy k protiprávnímu jednání došlo.

203 Soud dále rozhodl, že pokyny zůstávají v právním rámci upravujícím stanovování výše pokut, jak byl definován v článku 15 nařízení č. 17, předtím než k protiprávním jednáním došlo.

204 Metoda stanovování pokut upravená pokyny je totiž nadále založena na zásadách, které toto ustanovení stanoví, neboť stanovení je vždy prováděno na základě závažnosti protiprávního jednání a délce jeho trvání a pokuta nemůže překročit maximální výši 10% celkového obratu.

205 Pokyny tedy nemění právní rámec sankcí, který zůstává vymezen výhradně nařízením č. 17. Předchozí rozhodovací praxe Komise není součástí tohoto právního rámce.

206 Podle Soudu konečně nejde o zpětné zpřísnění pokut, i když pokyny mohou v určitých případech vést k jejich zvýšení. Vyplývá to z určitého prostoru pro

uvážení při stanovení výše pokut, který Komisi přísluší v souladu s nařízením č. 17. Tento orgán rovněž může kdykoli zvýšit úroveň pokut pro potřeby své politiky hospodářské soutěže za podmínky, že zůstane v mezích uvedených v nařízení č. 17 [...]"

19 Jak Soudní dvůr uvedl v bodech 207 a 208 výše uvedeného rozsudku Dansk Rørindustri a další v. Komise, předpoklad Soudu, podle kterého pokyny nejsou součástí právního rámce pro stanovování výše pokut, neboť tento rámec je tvořen výlučně článkem 15 nařízení č. 17, takže použití pokynů na protiprávní jednání, ke kterým došlo před jejich přijetím, nemůže narážet na zásadu zákazu zpětné účinnosti, je nesprávný.

20 Změna represivní politiky totiž, v projednávaném případě obecné politiky Komise hospodářské soutěže v oblasti pokut, zvláště je-li prováděna přijímáním pravidel chování, jako jsou pokyny, může mít dopady vzhledem k zásadě zákazu zpětné účinnosti (výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 222).

21 Nicméně účinné použití pravidel Společenství v oblasti hospodářské soutěže vyžaduje, aby Komise měla možnost kdykoli přizpůsobit úroveň pokut potřebám této politiky (rozsudky ze dne 7. června 1983, Musique Diffusion française a další v. Komise, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, bod 109, a výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 227).

22 Z toho plyne, že podniky, vůči nimž se vede správní řízení, jež může vyústit v pokutu, nemohou nabýt legitimního očekávání, že Komise nepřekročí úroveň pokut používanou dříve ani očekávání ohledně metody jejich stanovení (výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 228).

23 V důsledku toho musí v projednávaném případě podniky vzít v úvahu možnost, že se Komise kdykoli rozhodne zvýšit úroveň výše pokut ve srovnání s úrovní používanou v minulosti (výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 229).

24 Toto platí nejen, pokud Komise přikročí ke zvýšení úrovně výše pokut při jejich uložení v individuálních rozhodnutích, ale rovněž, pokud k tomuto zvýšení dojde v projednávaných případech použitím obecně závazných pravidel chování, jako jsou pokyny (výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 230).

25 Z toho je tedy nutno, jako ve věci Dansk Rørindustri a další v. Komise, vyvodit závěr, že pokyny a zvláště nová metoda stanovování pokut, již tyto pokyny obsahují, za předpokladu, že má přitěžující účinek, pokud jde o úroveň ukládaných pokut, byly rozumně předvídatelné pro podniky, jako jsou navrhovatelky, v době, kdy byla dotyčná protiprávní jednání spáchána, a že použitím pokynů ve sporném rozhodnutí na protiprávní jednání, k nimž došlo před jejich přijetím, Komise neporušila zásadu zákazu zpětné účinnosti (výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, body 231 a 232).

26 V důsledku toho se Soud nedopustil nesprávného právního posouzení, když zamítl žalobní důvod neplatnosti vycházející z porušení zásady zákazu zpětné účinnosti.

27 S ohledem na vše výše uvedené je namístě zamítnout první důvod opravného prostředku.

K druhému důvodu opravného prostředku, vycházejícímu z porušení zásady rovnosti

28 Druhý důvod opravného prostředku uplatněný navrhovatelkami se dělí na tři části. ADM vytýká Soudu, že porušil zásadu rovnosti jednak tím, že schválil diskriminaci provedenou Komisí, co se týče metody stanovování pokut použité na souběžná protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže, podle toho, zda tento orgán Společenství přijal své rozhodnutí před nebo po zveřejnění pokynů (body 69 až 75 napadeného rozsudku), a jednak tím, že potvrdil stejnou výchozí částku pro pokutu uloženou ADM a pokutu uloženou Ajinomoto, přestože podíl Ajinomoto na trhu v EHP je téměř dvojnásobný než podíl ADM (body 207 a 211 až 214 napadeného rozsudku).

29 Co se týče první části druhého důvodu opravného prostředku, tato úzce souvisí s první důvodem opravného prostředku v rozsahu, v němž údajně diskriminační zacházení vyplývá ze skutečnosti, že pokyny byly používány od určité doby.

30 Jak bylo uvedeno v bodě 21 tohoto rozsudku, Komise se může kdykoliv rozhodnout zvýšit úroveň pokut ve srovnání s úrovní používanou v minulosti.

31 Z tohoto důvodu Soudní dvůr v bodě 110 výše uvedeného rozsudku Musique Diffusion française a další v. Komise zamítl žalobní důvod založený zejména na argumentu, že metoda použitá Komisí je diskriminační, protože skutkové okolnosti této věci nastaly ve stejné době jako skutkové okolnosti v jiných řízeních, ve kterých Komise již přijala rozhodnutí před rozhodnutím v uvedené projednávané věci, přičemž uplatnila značně nižší pokuty.

32 První část druhého důvodu opravného prostředku tedy nemůže obstát.

33 Pokud jde o druhou část téhož důvodu, argumentace navrhovatelek se zakládá na předpokladu, podle kterého může být při účasti několika podniků na stejném protiprávním jednání výchozí částka pokuty rozdílná pouze na základě obratu vyplývajícího z prodeje dotčeného výrobku v EHP. Tento předpoklad je nesprávný.

34 Jak vyplývá z bodů 243 a 312 výše uvedeného rozsudku Dansk Rørindustri a další v. Komise, co se týče výchozí částky pokuty je povoleno rozlišení na základě jiných kritérií, než je relevantní obrat.

35 Soud se nedopustil žádného nesprávného právního posouzení, když v bodě 212 napadeného rozsudku rozhodl na základě skutkových zjištění, která mu přísluší učinit, že celkový obrat ADM, který zůstává ukazatelem velikosti a hospodářské síly podniku, jasně ukazuje, že ADM je dvakrát větší než Ajinomoto, což může jednak kompenzovat skutečnost, že vykonává na trh s lyzinem v EHP menší vliv než Ajinomoto, a jednak vysvětlit, že je výchozí částka pokuty stanovena na dostatečně odrazující úrovni.

36 V důsledku toho je namístě zamítnout druhou část druhého důvodu opravného prostředku, a tedy tento důvod v plném rozsahu.

K třetímu důvodu opravného prostředku vycházejícímu z porušení logického následku zásady non bis in idem

Argumentace účastníků řízení

37 Svým třetím důvodem opravného prostředku, jak byl upřesněn na jednání, navrhovatelky uplatňují porušení logického následku zásady *non bis in idem* v rozsahu, v němž Soud v bodech 85 až 104 napadeného rozsudku rozhodl, že Komise nebyla povinna započítat pokuty zaplacené jiným orgánům a vztahující se na stejná jednání, nebo k nim přihlédnout.

38 Tento důvod opravného prostředku se dělí na tři části.

39 Navrhovatelky nejdříve uplatňují, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení tím, že vykládal příliš restriktivně zásadu *non bis in idem* a rozsudek ze dne 14. prosince 1972, Boehringer Mannheim v. Komise (7/72, Recueil, s. 1281). Tvrdí, že mezi základní zásady patří logický následek zásady *non bis in idem*, který vyžaduje, že musí být přihlédnuto k souběžným sankcím týkajícím se stejných skutkových jednání. Jedná se o základní zásadu práva Společenství, která existuje nezávisle na jakékoliv dohodě. Navrhovatelky tvrdí, že ve výše uvedeném rozsudku Boehringer Mannheim v. Komise se Soudní dvůr zabýval třetím státem a rozhodl, že ve věcech této povahy se uplatní základní právní zásady. Je v souladu se zásadami řádného výkonu spravedlnosti a proporcionality, že pozdější sankce přihlížejí k sankcím již uloženým ať již jakýmkoliv soudem za stejná jednání. Jiný postup by mohl vést k tomu, že dotyčné podniky budou příliš trestány a že jim bude uložena pokuta nepřiměřená ve vztahu k nezbytnosti odrazení nebo represivní funkci spravedlnosti.

40 Následně navrhovatelky uvádějí, že závěr uvedený v bodech 101 a 102 napadeného rozsudku, podle kterého neprokázaly, že skutková jednání zakládající protiprávní jednání sankciovaná Komisí a třetími státy jsou totožná, představuje zkreslení důkazů, porušení článku 36 statutu Soudního dvora pro nesplnění povinnosti odůvodnění a zásah do jejich práva na obhajobu.

41 Nakonec navrhovatelky uplatňují, že se Soud dopustil pochybení tím, že v bodě 103 napadeného rozsudku určil, že i když jsou skutková jednání totožná, neexistuje žádné právo na započítání, protože ADM neprokázala, že sankce uložené ve třetích státech se týkaly provedení nebo účinku kartelové dohody v EHP a tím, že určil, že tyto sankce byly stanoveny na základě obratu ADM ve Spojených státech a v Kanadě. Nezbytné je pouze prokázat totožnost jednání sankcionovaných Komisí a orgány třetích států. ADM prokázala, že její jednání a kartelová dohoda sankcionovaná Komisí a orgány třetích států se týkaly přesně stejné celosvětové kartelové dohody.

42 Ohledně první části třetího důvodu opravného prostředku dovolávané navrhovatelkami Komise tvrdí, že ve výše uvedeném rozsudku Boehringer Mannheim v. Komise se nerozhodovala otázka, zda je tento orgán povinnen započíst sankci uloženou orgánem třetího státu za předpokladu, že skutková jednání vytýkaná podniku Komisí a uvedenými orgány jsou totožná. Domnívá se, že existují dobré důvody mít za to, že zásada přirozeného práva uplatněná v rozsudcích ze dne 13. února 1969, Wilhelm a další (14/68, Recueil, s. 1) a ve výše uvedeném rozsudku Boehringer Mannheim v. Komise, je použitelná pouze v Evropské unii. Všechny soudy v Unii musí, v každém případě co se týče práva hospodářské soutěže, vyhovět převažující judikatuře Soudního dvora, přičemž pravomoci těchto států, jakož i pravomoci orgánů Společenství se překrývají. Mezi Spojenými státy americkými a Evropským společenstvím neexistuje ani vazba, ani překrývání tohoto druhu.

43 Pokud jde o druhou část třetího důvodu opravného prostředku uplatněnou navrhovatelkami, Komise tvrdí, že Soud s odkazem na výše uvedený rozsudek Boehringer Mannheim v. Komise shledal, že orgány Společenství a americké orgány se zabývaly chováním přijatým účastníky kartelové dohody na jejich příslušných územích. V tomto rozsudku Soudní dvůr rozlišil mezi dohodami, které vedou ke vzniku kartelové dohody, a použitím této dohody na rozdílných územích.

44 Co se týče třetí části tohoto třetího důvodu Komise uplatňuje, že ADM nesprávně vyložila bod 103 napadeného rozsudku. Soud se skutečně zabýval otázkou, zda se odsouzení ve Spojených státech a Kanadě týkala chování totožného s tím, které sankcionovala Komise ve sporném rozhodnutí.

45 Komise se domnívá, že pokud skutková jednání vytýkaná orgány Společenství a americkými orgány nevykazují stejný cíl a stejné územní umístění, nemohou být považována za totožná. Skutková jednání vytýkaná Komisí a americkými orgány nebyla totožná a ADM nebyla oprávněna k tvrzení, že americké orgány ji měly v úmyslu sanckionovat za provedení dohod v rámci EHP.

Závěry Soudního dvora

– K první části třetího důvodu opravného prostředku

46 Jak navrhovatelky upřesnily na jednání, nedovolávají se zásady *non bis in idem* jako takové. Netvrdí tedy, že Komise neprávem zahájila řízení nebo že neměla právo

uložit pokutu. Navrhovatelky spíše uplatňují, že v základních právních zásadách existuje logický následek zásady *non bis in idem*, podle kterého musí být přihlédnuto k souběžným sankcím týkajícím se stejných skutkových jednání.

47 V tomto ohledu je třeba úvodem připomenout, že v rámci kasačního opravného prostředku je předmětem přezkumu Soudního dvora jednak zkoumat, v jakém rozsahu Soud z právního hlediska správně zohlednil všechny podstatné faktory pro posouzení závažnosti daného jednání ve světle článku 81 Smlouvy a článku 15 nařízení č. 17, a jednak ověřit, zda Soud z právního hlediska dostatečně odpověděl na všechny argumenty, jichž se žalobce dovolává za účelem zrušení nebo snížení pokuty (výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 244 a uvedená judikatura).

48 V projednávaném případě Soud v bodě 98 napadeného rozsudku uvedl, že ze znění bodu 3 výše uvedeného rozsudku Boehringer Mannheim v. Komise vyplývá, že Soudní dvůr nerozhodoval o otázce, zda je Komise povinna započíst sankci uloženou orgány třetího státu za předpokladu, že skutková jednání vytýkaná podniku Komisí a uvedenými orgány jsou totožná, ale že Soudní dvůr učinil totožnost skutkových jednání vytýkaných Komisí a orgány třetích států předběžnou podmínkou pro výše uvedenou otázku.

49 V tomto ohledu se Soud nedopustil žádného nesprávného právního posouzení. Z výše uvedeného rozsudku Boehringer Mannheim v. Komise totiž vyplývá, že Soudní dvůr nerozhodoval o této otázce s ohledem na to, že nebylo prokázáno, že skutková jednání vytýkaná žalobkyni jednak Komisí a jednak americkými orgány, byla totožná.

50 Dále Soud, který odkázal na bod 11 výše uvedeného rozsudku Wilhelm a další, rozhodl v bodě 99 napadeného rozsudku, že je to právě vzhledem ke zvláštní situaci,

která vyplývá jednak z úzké vzájemné závislosti vnitrostátních trhů členských států a společného trhu a jednak ze zvláštního systému rozdělení pravomocí mezi Společenstvím a členskými státy v oblasti kartelových dohod na tomtéž území, území společného trhu, že Soudní dvůr, poté co připustil možnost dvojího stíhání a s ohledem na možnou dvojí sankci, která z toho vyplývá, považoval za nezbytné přihlédnout v souladu s požadavkem ekvity k prvnímu represivnímu rozhodnutí.

51 V bodě 100 napadeného rozsudku Soud určil, že v projednávaném případě se o takovouto situaci nejedná, a dospěl k závěru, že když navrhovatelky neuvedly výslovné ustanovení dohody, které by pro Komisi stanovilo povinnost přihlédnout při stanovení výše pokuty k sankcím již uloženým témuž podniku pro totéž skutkové jednání orgány nebo soudy třetího státu, jako jsou Spojené státy Americké nebo Kanada, nemohou Komisi právoplatně vytýkat, že v projednávaném případě porušila tuto údajnou povinnost.

52 I za předpokladu, že je tato úvaha nesprávná a že sankce uložená orgány třetího státu může být zahrnuta do posouzení okolností projednávaného případu s ohledem na stanovení výše pokuty, výtka vycházející z nepřihlédnutí Komise k pokutám již uloženým v třetích státech může obstát jen tehdy, pokud skutková jednání vytýkaná ADM jednak Komisí a jednak orgány Spojených států a Kanady byla totožná.

53 Soud v bodech 101 až 103 napadeného rozsudku podpůrně přezkoumal, zda navrhovatelky prokázaly takovouto totožnost. Je tedy třeba zkoumat jiné části třetího důvodu opravného prostředku, které se odvolávají na tyto body.

54 Co se týče zásady řádné správy, rovněž uplatněné navrhovatelkami v rámci první části třetího důvodu opravného prostředku, tato zásada není v dotčeném kontextu relevantní.

– K druhé části třetího důvodu opravného prostředku

55 Navrhovatelky nejdříve uplatňují zkreslení důkazů co se týče zjištění Soudu, podle kterého nebyl podán důkaz, že skutková jednání vytýkaná ADM Komisí a orgány Spojených států a Kanady jsou totožná. Navrhovatelky uplatňují, že skutečnost, že protiprávní jednání týkající se lyzinu a kyseliny citronové se od sebe odlišují, jasně vyplývá z dokumentů týkajících se soudní dohody jak ve Spojených státech, tak v Kanadě, tedy států, ve kterých byla protiprávní jednání kvalifikována v rámci rozdílných trestních obvinění vůči ADM. Ani tyto dokumenty ani žádný jiný poznatek neumožňují dospět k názoru, že dotčené odlišné dohody spadají do „širšího celku dohod a jednání ve vzájemné shodě".

56 Nicméně Soud neměl za to, že se protiprávní jednání týkající se lyzinu, respektive kyseliny citronové, od sebe neodlišují. Na začátku bodu 103 napadeného rozsudku sice vznesl pochyby ohledně otázky, zda může být odsouzení týkající se kartelové dohody o lyzinu považováno za odlišné od odsouzení týkajícího se kartelové dohody o kyselině citronové. Nicméně předpokládal, že tomu tak je.

57 Pokud se Soud domníval, že odsouzení ve Spojených státech a v Kanadě se týkají širšího celku dohod a jednání ve vzájemné shodě, nemůže být tvrzeno, že tento soud zkreslil důkazy. Odkaz na „odsouzení ve Spojených státech a Kanadě, [která] se týkají širšího celku dohod a jednání ve vzájemné shodě" obsažený v bodě 102 napadeného rozsudku musí být vykládán s ohledem na bod 5 výše uvedeného rozsudku Boehringer Mannheim v. Komise, kde je „širší celek" uveden a na který Soud odkázal v předcházejícím bodě. Musí být tedy chápán v tom smyslu, že uvedená odsouzení se týkají rovněž jednání ohledně kyseliny citronové, která nejsou dotčena ve sporném rozhodnutí.

58 Výtka vycházející ze zkreslení důkazů tedy musí být odmítnuta.

59 Navrhovatelky dále uplatňují, že Soud bezdůvodně nepoužil doplňující důkazy, které předložily ohledně totožnosti řízení, čímž porušil článek 36 statutu Soudního dvora.

60 V tomto ohledu je třeba připomenout, že povinnost odůvodnění, která Soudu přísluší podle článků 36 a 53 prvního pododstavce statutu Soudního dvora, neukládá Soudu, aby poskytl vysvětlení, ve kterém by se vyčerpávajícím způsobem postupně zabýval každou ze všech úvah uvedených účastníky sporu. Odůvodnění tedy může být konkludentní za podmínky, že umožní zúčastněným osobám seznámit se s důvody, pro které byla dotčená opatření přijata a Soudnímu dvoru disponovat poznatky dostatečnými k tomu, aby mohl vykonat svůj soudní přezkum (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 372).

61 Co se týče doplňujících důkazů předložených ADM, Soud neporušil povinnost odůvodnění, která mu přísluší. Jeho odůvodnění spočívá na předpokladu, podle kterého by navrhovatelky musely k prokázání totožnosti vytýkaných skutkových jednání prokázat, že odsouzení vynesená ve Spojených státech a v Kanadě se týkala jiných provedení nebo účinků kartelové dohody než těch, ke kterým došlo v těchto státech, obzvláště účinků v EHP. Soud tím, že určil, že tato totožnost nebyla vůbec prokázána, konkludentně kvalifikoval doplňující důkazy předložené navrhovatelkami jako nedostatečné s ohledem na toto kritérium.

62 Z toho vyplývá, že výtka vycházející z porušení článku 36 statutu Soudního dvora nemůže být přijata.

63 Konečně navrhovatelky uplatňují, že vzhledem k tomu, že Komise ve svých spisech a ve sporném rozhodnutí jasně uznala, že skutková jednání sankcionovaná v rámci řízení zahájených ve třetích státech byla naprosto stejná jako ta, která byla uvedena před Soudem, měl tento soud dát žalobkyním možnost, aby byly vyslechnuty co se týče opačného zjištění.

64 V tomto ohledu je namístě uvést, že Komise sice uvedla, že protiprávní jednání, ke kterému došlo v EHP, vyplývalo z existence celosvětové kartelové dohody. Tím, že tak učinila, však Komise neuznala totožnost skutkových jednání vytýkaných navrhovatelkám jednak jí samotnou a jednak orgány Spojených států a Kanady.

65 Z bodu 183 odůvodnění sporného rozhodnutí totiž vyplývá, že Komise vytýká ADM a dalším podnikům, kterých se toto rozhodnutí týká, že porušily článek 81 ES a článek 53 dohody o EHP, jelikož uvnitř EHP a v rámci dohody určovaly ceny lyzinu, kontrolovaly nabídku a rozdělily si mezi sebou prodejní kvóty a jelikož si vyměnily informace o objemu prodeje za účelem kontroly dodržování prodejních kvót, na nichž se dohodly. V bodě 311 odůvodnění téhož rozhodnutí Komise poznamenala, že podle informací poskytnutých orgány Spojených států a Kanady tyto orgány uložily trestní sankce podnikům, kterých se týkalo toto rozhodnutí, s přihlédnutím pouze k protisoutěžním účinkům, které kartelová dohoda zkoumaná v uvedeném rozhodnutí vyvolala v oblasti pravomoci těchto orgánů.

66 Z toho vyplývá, že z pohledu Komise se jednalo o provedení kartelové dohody na rozdílných územích. V důsledku toho umožnila zjištění Komise navrhovatelkám účinně obhajovat své stanovisko v tomto ohledu.

67 Výtka vycházející z porušení práva být vyslechnut tedy není opodstatněná.

– K třetí části třetího důvodu opravného prostředku

68 Bod 103 napadeného rozsudku spadá do analýzy Soudu ohledně totožnosti vytýkaných skutečností.

69 V tomto ohledu je třeba uvést, že pokud se sankce uložená ve třetím státě vztahuje pouze na provedení nebo účinky kartelové dohody na trhu tohoto státu a sankce Společenství se vztahuje pouze na provedení nebo účinky kartelové dohody na trhu Společenství, nejedná se o totožnost skutkových jednání.

70 Když Soud v bodě 103 napadeného rozsudku zdůraznil, že dotčené pokuty byly stanoveny na základě obratu uskutečněného ve Spojených státech, respektive v Kanadě, bylo tomu na podporu jeho závěru, podle kterého se pokuty vztahovaly na provedení dohody na těchto územích, a nikoliv na území EHP.

71 Podle Soudu ADM neprokázala, že mimo provedení nebo účinky dotčené kartelové dohody, ke kterým došlo ve Spojených státech a v Kanadě, se sankce uložené v těchto státech vztahovaly i na provedení nebo účinky této kartelové dohody v EHP.

72 Hlavní výtka vznesená navrhovatelkami v rámci třetí části třetího důvodu opravného prostředku je tedy neopodstatněná.

73 Podpůrně uplatňují, že Komise je povinna přihlédnout k pokutám zaplaceným jiným orgánům a stanoveným na základě obratu ve Spojených státech nebo v Kanadě, pokud, jako v projednávaném případě, přihlíží za účelem stanovení ukládané pokuty ke světovému obratu navrhovatelek vztahujícímu se k lyzinu. Tento orgán tím, že tak učinil, stanovil uvedenou pokutu na základě obratu navrhovatelek ve státech, ve kterých již pokutu zaplatily, a nikoliv jen na základě jejich obratu na trhu v EHP.

74 Nicméně ve sporném rozhodnutí byl světový obrat použit pouze pro srovnání velikosti dotyčných podniků, aby se přihlédlo ke skutečné schopnosti těchto podniků způsobit významnou škodu na trhu s lyzinem v EHP.

75 Tato výtka tedy musí být zamítnuta.

76 Vzhledem k tomu, že všechny výtky vznesené navrhovatelkami vůči zjištění Soudu, že neprokázaly totožnost vytýkaných skutkových jednání, jsou neopodstatněné, je třeba zamítnout třetí důvod opravného prostředku.

K čtvrtému důvodu opravného prostředku, vycházejícímu z porušení povinnosti uvést odůvodnění

77 Čtvrtý důvod opravného prostředku se dělí na dvě části.

78 První částí tohoto důvodu opravného prostředku, která se vztahuje k bodům 85 až 94 napadeného rozsudku, navrhovatelky uplatňují, že Soud porušil článek 36 statutu Soudního dvora tím, že rozhodl, že Komise nebyla povinna přihlédnout k pokutám, které zaplatily ve třetích státech, přestože pokuta uložená Komisí je založena zejména na jejich světovém obratu, a že v důsledku toho jsou navrhovatelky sankcionovány na základě jejich obratu ve státech, ve kterých jim již byly uloženy pokuty.

79 Druhou částí svého čtvrtého důvodu opravného prostředku, která se vztahuje k bodům 198 až 206 napadeného rozsudku, navrhovatelky vytýkají Soudu, že porušil článek 36 statutu Soudního dvora tím, že určil, že pokuta je přiměřená bez ohledu na to, že Komise nesplnila své povinnosti přihlédnout k obratu těchto navrhovatelek vztahujícímu se k lyzinu v EHP.

80 Co se týče požadavků, které jsou vlastní povinnosti odůvodnění, jež přísluší Soudu, je namístě odkázat na bod 60 tohoto rozsudku.

81 V projednávaném případě je rozsudek Soudu co se týče dvou dotčených aspektů dostatečně odůvodněný. Jednak Soud v bodech 85 až 103 napadeného rozsudku poskytl podrobné odůvodnění svého závěru, že Komise nebyla povinna přihlédnout k pokutám zaplaceným ADM ve třetích státech. Kromě toho v bodech 198 až 206 napadeného rozsudku uvedl své důvody pro odmítnutí argumentace žalobkyň, podle které byla pokuta nepřiměřená ve vztahu k obratu uskutečněnému navrhovatelkami na trhu s lyzinem v EHP.

82 V důsledku toho musí být čtvrtý důvod opravného prostředku zamítnut.

K pátému důvodu opravného prostředku vycházejícímu ze zkreslení důkazů

83 Pátým důvodem opravného prostředku, který se vztahuje k bodům 142 až 171 napadeného rozsudku, navrhovatelky uplatňují, že Soud zkreslil důkazy tím, že určil, že Komise prokázala existenci hospodářského vlivu.

84 Konkrétněji navrhovatelky vytýkají Soudu, že zkreslil důkazy tím, že dospěl k závěru, že Komise dostatečně právně prokázala, že ceny byly vyšší, než jaké by byly v případě neexistence koluze. Důkazy Komise, jejichž existenci Soud konstatoval v bodech 154 až 160 napadeného rozsudku, ukazují pouze úroveň skutečných cen, aniž by byla analyzována úroveň pravděpodobných cen za neexistence kartelové dohody.

85 V tomto ohledu je namístě připomenout, že posouzení skutkového stavu, s výhradou případu zkreslování důkazů předložených Soudu, nepředstavuje právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora (viz zejména rozsudek ze dne 21. června 2001, Moccia Irme a další v. Komise, C-280/99 P až C-282/99 P, Recueil, s. I-4717, bod 78).

86 Přitom navrhovatelky neprokázaly, že důkazy byly zkresleny. Kritika, kterou vznesly proti úvahám sledovaným Soudem, je neopodstatněná. Jak uvedl generální advokát v bodě 124 svého stanoviska, z výkladu sporného rozhodnutí, jakož i napadeného rozsudku vyplývá, že Komise poskytla řadu důkazů o zvýšení cen vyvolaném kartelovou dohodou a že tyto důkazy byly důkladným způsobem přezkoumány Soudem. Když Soud odmítl argumenty žalobkyň směřující k prokázání toho, že nebylo dokázáno, že použité ceny byly vyšší než ty, které by byly používány v rámci oligopolu v případě neexistence protiprávního jednání, nevyvodil z důkazů nic, co zjevně neříkají.

87 V důsledku toho je namístě zamítnout pátý důvod opravného prostředku.

K šestému důvodu opravného prostředku, vycházejícímu z porušení zásady, podle které musí Komise dodržovat pravidla, která si sama uložila

88 Šestým důvodem opravného prostředku navrhovatelky vytýkají Soudu, že v bodech 191 až 206 napadeného rozsudku porušil zásadu, podle které Komise musí dodržovat pravidla, která si sama uložila.

89 Soud konstatoval, že Komise při stanovení výchozí částky přihlédla pouze k celkovému obratu žalobkyň vztahujícímu se ke všem řadám výrobků, jakož i ke světovému obratu vztahujícímu se k lyzinu, a že v důsledku toho nesplnila svou povinnost přihlédnout k relevantnímu obratu. Bez ohledu na to, že Komise nedodržela vlastní pokyny, se Soud domníval, že pokuta byla legální, protože neporušila zásadu proporcionality. Soud nesmí, přinejmenším bez uvedení důvodů, umožnit Komisi, aby porušila pokyny. Umožnit Komisi, aby porušila pokyny, pokud zůstane v mezích požadavků přiměřenosti, znamená zásah do zásady právní jistoty a řádné správy, jakož i diskriminaci mezi navrhovatelkami a dalšími podniky, na které byly pokyny řádně použity.

90 Z těchto důvodů měl Soud použít metodu uvedenou v pokynech o pokutách a přihlédnout tak k relevantnímu obratu ADM za účelem stanovení správné úrovně pokut. Tím, že nesplnil svou povinnost v tomto smyslu, porušil zásadu, podle které Komise musí dodržovat pravidla, která si sama uložila.

91 V tomto ohledu je třeba připomenout, že pokud pravidla chování, jež mají mít vnější účinky, jak je tomu v případě pokynů, které se vztahují na hospodářské subjekty, nemohou být kvalifikována jako právní pravidlo, které správa musí v každém případě dodržovat, představují však informativní pravidlo chování pro praxi, jež má být sledována a od něhož se správa může v konkrétním případě odklonit pouze tehdy, uvede-li důvody, které jsou slučitelné se zásadou rovného zacházení (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, body 209 a 210).

92 Soudu nemůže být vytýkáno, že povolil Komisi použít pokyny nesprávným způsobem. Soud totiž, poté co v bodě 197 napadeného rozsudku rozhodl, že Komise tím, že se opřela o světový obrat ADM, aniž by vzala v úvahu její obrat vztahující se k lyzinu v EHP, porušila bod 1 A čtvrtý a šestý pododstavec pokynů, sám posoudil přiměřenost výše pokuty.

93 Nicméně, když Soud v případě, kdy Komise řádně nepřihlédla k některému hledisku pro posouzení dotčeného protiprávního jednání, konstatoval porušení pokynů a připomenul svůj přezkum věci v plné jurisdikci, zásady rovnosti a právní jistoty vyžadují, aby Soud nejdříve ověřil, zda s přihlédnutím k tomuto hledisku zůstává pokuta v rámci stanoveném uvedenými pokyny. Zásada proporcionality se použije až po takovémto posouzení.

94 Soud se tedy dopustil nesprávného právního posouzení tím, že použil pouze kritérium přiměřenosti.

95 Avšak z posouzení provedeného v bodech 203 až 205 napadeného rozsudku ohledně obratu ADM, který vzniká z prodeje lyzinu v EHP, vyplývá, že pokud by Komise

řádně použila pokyny a přihlédla k tomuto obratu, výsledné stanovení pokuty by nebylo rozdílné.

96 Šestý důvod opravného prostředku tedy musí být zamítnut.

K sedmému důvodu opravného prostředku, vycházejícímu z porušení zásady proporcionality

Argumentace navrhovatelek

97 Svým sedmým důvodem opravného prostředku navrhovatelky vytýkají Soudu porušení zásady proporcionality, jak je vykládána Soudním dvorem a Soudem. V bodech 199 až 202 napadeného rozsudku totiž Soud neprávem odmítl argument, podle kterého zásada proporcionality vyžaduje existenci určitého vztahu mezi pokutou a relevantním obratem, z čehož vyplývá, že pokuta ve výši 115% tohoto obratu, jako je v projednávané věci, je nepřiměřená. Při svém výpočtu se navrhovatelky opírají o obrat, který uskutečnily na trhu s lyzinem v EHP v průběhu posledního roku, v němž došlo k protiprávnímu jednání.

98 Domnívají se, na rozdíl od toho, jak Soud rozhodl v bodě 200 napadeného rozsudku, že rozsudek ze dne 16. listopadu 2000, KNP BT v. Komise (C-248/98 P, Recueil, s. I-9641), obsahuje obecně použitelnou zásadu, a sice, že sankce musí být přiměřená významu podniku na trhu výrobků, které jsou předmětem protiprávního jednání.

99 Navrhovatelky tvrdí, že skutkový stav projednávané věci je stejný jako ten ve věci, která vedla k vydání rozsudku Soudu ze dne 14. července 1994, Parker Pen v. Komise (T-77/92, Recueil, s. II-549), ve kterém Soud snížil pokutu z důvodu, že Komise dostatečně nepřihlédla k relevantnímu obratu. Skutečnost, že ve výše uvedené věci Parker Pen v. Komise to byla konečná pokuta, která byla snížena, a nikoliv výchozí částka pokuty stanovená z důvodu závažnosti, je irelevantní. V uvedené věci nedošlo k žádnému odlišnému stanovení výchozí částky. Kromě toho pokuta uložená navrhovatelkám je nepřiměřená ve vztahu k relevantnímu obratu, bez ohledu na to, zda se přihlédne ke konečné pokutě nebo k výchozí částce z důvodu závažnosti.

Závěry Soudního dvora

100 Podle judikatury Soudního dvora je za účelem stanovení pokuty možné rovněž přihlédnout jak k celkovému obratu podniku, který představuje údaj, byť jen přibližný a nedokonalý, o jeho velikosti a hospodářské síle, tak k části tohoto obratu, jehož bylo dosaženo ve vztahu ke zboží, které je předmětem protiprávního jednání, a který tedy může poskytnout údaj o jeho rozsahu. Ani jednomu, ani druhému z těchto obratů nelze přikládat přílišný význam ve srovnání s jinými posuzovanými faktory, a stanovení přiměřené pokuty tedy nemůže být výsledkem pouhého výpočtu založeného na celkovém obratu. To platí zejména v případě, že dotyčné zboží představuje pouze malý zlomek tohoto obratu (viz výše uvedené rozsudky Musique Diffusion française a další v. Komise, bod 121, a Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 243).

101 Naopak právo Společenství neobsahuje obecně použitelnou zásadu, podle které musí být sankce přiměřená velikosti podniku na trhu výrobků, které tvoří předmět protiprávního jednání.

102 V bodě 200 napadeného rozsudku Soud odmítl argumentaci žalobkyň následujícím způsobem:

„[...] Z judikatury totiž vyplývá, že omezení zavedené čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 odkazem na celkový obrat směřuje právě k zabránění tomu, aby pokuty byly nepřiměřené ve vztahu k významu tohoto podniku (výše uvedený rozsudek Musique [D]iffusion française a další v. Komise, bod 119). V rozsahu, v němž výše konečné pokuty nepřekračuje 10% celkového obratu ADM v průběhu posledního roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání, nemůže být tato pokuta považovaná za nepřiměřenou jen z důvodu, že překračuje obrat uskutečněný na dotčeném trhu. Je třeba poznamenat, že navrhovatelky odkázaly na [výše uvedený rozsudek KNP BT v. Komise, bod 61], ve kterém [Soudní dvůr] incidenčně zdůraznil, že ‚čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 [...] má za cíl zajistit, aby sankce byla přiměřená významu podniku na trhu výrobků, které jsou předmětem protiprávního jednání'. Kromě skutečnosti, že v bodě 61 výše uvedeného rozsudku Soudní dvůr výslovně odkazuje na bod 119 výše uvedeného rozsudku Musique [D]iffusion française a další v. Komise, je namístě zdůraznit, že dotčená formulace, která nebyla převzata v pozdější judikatuře, spadá do zvláštního kontextu věci, jenž vedla k vydání výše uvedeného rozsudku KNP BT v. Komise. V tomto případě žalobkyně totiž vytýkala Komisi, že za účelem stanovení jejích podílů na trhu vzala v úvahu hodnotu prodejů uvnitř skupiny, což bylo Soudním dvorem nicméně z výše uvedeného důvodu považováno za platné. Nelze z toho tedy vyvodit, že sankce uložená ADM je nepřiměřená."

103 Toto odůvodnění není stiženo nesprávným právním posouzením.

104 Co se týče výše uvedeného rozsudku Parker Pen v. Komise, z jeho bodu 94 vyplývá, že Soud pouze použil pravidla uvedená v bodě 121 výše uvedeného rozsudku Musique Diffusion française a další v. Komise a připomenutá v bodě 100 tohoto rozsudku.

105 Kromě toho Soudnímu dvoru nepřísluší, pokud se vyslovuje k právním otázkám v rámci kasačního opravného prostředku, aby z důvodů ekvity svým posouzením nahrazoval posouzení Soudu, který při výkonu svého přezkumu v plné jurisdikci rozhodl o výši pokut uložených podnikům z důvodu porušení práva Společenství těmito podniky (výše uvedený rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 245 a uvedená judikatura).

106 V důsledku toho je namístě zamítnout sedmý důvod opravného prostředku.

107 Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že kasační opravný prostředek musí být zamítnut.

K nákladům řízení

108 Podle čl. 69 odst. 2 jednacího řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě článku 118 téhož jednacího řádu, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise náhradu nákladů řízení požadovala a ADM Company a ADM Ingredients neměly ve věci úspěch, je namístě uložit jim náhradu nákladů řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

1) Kasační opravný prostředek se zamítá.

2) Archer Daniels Midland Co. a Archer Daniels Midland Ingredients Ltd se ukládá náhrada nákladů řízení.

Podpisy.